

GLOSZY

Glosa do wyroku Sądu Najwyższego z dnia 20.01.2022 r.

III KK 292/21¹

DOI: 10.53024/9.3.51.2023

CZESŁAW P. KŁAK*

STRESZCZENIE

Glosa dotyczy upływu terminu do cofnięcia sprzeciwu od wyroku nakazowego. Autor prezentuje pogląd krytyczny wobec stanowiska zaprezentowanego przez Sąd Najwyższy, iż przeprowadzenie na rozprawie postępowania dowodowego przez sąd w sprawie o wykroczenie nie ma znaczenia dla oceny, czy doszło do upływu terminu do cofnięcia sprzeciwu od wyroku nakazowego. Zdaniem autora decyzja o przeprowadzeniu takiego postępowania prowadzi do konieczności rozpoczęcia przewodu sądowego, co eliminuje możliwość skutecznego cofnięcia sprzeciwu.

Słowa kluczowe: wyrok nakazowy, cofnięcie sprzeciwu od wyroku nakazowego

W uzasadnieniu do glosowanego wyroku Sąd Najwyższy wyraził pogląd, iż „rozpoczęcie przewodu sądowego, stanowiącego istotną fazę rozprawy w postępowaniu w sprawach o wykroczenia, następuje przez odczytanie wniosku o ukaranie (art. 72 § 1 k.p.w.) i że do tego momentu – na co jasno wskazuje art. 506 § 5 k.p.k. w zw. z art. 94 § 1 k.p.w. – obwiniony może skutecznie cofnąć uprzednio wniesiony sprzeciw od wyroku nakazowego. To, że na wcześniejszym terminie rozprawy, jeszcze w fazie jej rozpoczęcia, dojdzie do przeprowadzenia postępowania dowodowego w trybie przewidzianym w art. 71 § 2 zd. 1 k.p.w., nie ma tu nic do rzeczy”. Pogląd ten nie został w żaden sposób uzasadniony. Co ciekawe, uzasadnienie glosowanego

* Doktor habilitowany nauk prawnych, prof. UP, kierownik Katedry Prawa Karnego, Postępowania Karnego i Kryminologii Uniwersytetu Pedagogicznego im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie, członek Trybunału Stanu, prokurator Prokuratury Krajowej, członek Rady Legislacyjnej przy Prezisie Rady Ministrów; ORCID: 0000-0002-2886-4770.

¹ LEX nr 3371902.

wyroku liczy pięć (5) zdań, z czego ostatnie dotyczy podstawy prawnej obciążenia Skarbu Państwa kosztami postępowania.

Sąd Najwyższy we wskazanym uzasadnieniu odwołał się do art. 506 § 5 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego² w zw. z art. 94 § 1 ustawy z dnia 24 sierpnia 2001 r. – Kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia³ oraz do art. 72 § 1 i art. 71 § 2 zd. 1 k.p.w., których brzmienie – jak należy odczytać uzasadnienie – w pełni przemawiają za przyjętą wykładnią.

Warto odnieść się do wskazanych poglądów, albowiem dotyczą one istotnej kwestii procesowej (upływ terminu cofnięcia sprzeciwu od wyroku nakazowego), a przyjęcie poglądu zaprezentowanego przez Sąd Najwyższy będzie miało fundamentalny wpływ na rozumienie instytucji cofnięcia sprzeciwu od wyroku nakazowego, o którym mowa w art. 506 § 5 k.p.k., który to przepis znajduje odpowiednie zastosowanie w postępowaniu nakazowym w sprawach o wykroczenia (art. 94 § 1 k.p.w.). Podkreślić należy, że pogląd Sądu Najwyższego jest bardzo kategoriyczny, a brak jego szerszego uzasadnienia, mimo wagi materii, nad którą pochył się ów organ, wręcz zmusza do refleksji dogmatycznej.

Zgodnie z art. 506 § 1 k.p.k. oskarżonemu i oskarżycielowi przysługuje prawo wniesienia sprzeciwu do sądu, który wydał wyrok nakazowy, w terminie zawitym 7 dni od doręczenia tego wyroku. Sprzeciw może być cofnięty do czasu rozpoczęcia przewodu sądowego na pierwszej rozprawie głównej (art. 506 § 5 k.p.k.).

Nie może zatem ulegać wątpliwości, że sprzeciw może być cofnięty do czasu rozpoczęcia przewodu sądowego. Cofnięcie sprzeciwu powoduje, że wyrok nakazowy staje się prawomocny, co wyraźnie wynika z ustawy procesowej (art. 507 k.p.k.). Analogiczne rozwiązanie obowiązuje na gruncie kodeksu postępowania w sprawach o wykroczenia (art. 94 § 3)⁴.

Sprzeciw może być cofnięty w określonym terminie, tj. do czasu rozpoczęcia przewodu sądowego na pierwszej rozprawie głównej. Jest to termin prekluzyjny, a więc nieprzekraczalny i nieprzywracalny⁵, co oznacza, że uchybienie terminowi nie stwarza możliwości ubiegania się o jego przywrócenie. Cofnięcie sprzeciwu od wyroku nakazowego po upływie wskazanego terminu powoduje, że czynność ta jest bezskuteczna⁶. Sąd Najwyższy w tym zakresie trafnie w uzasadnieniu głosowanego wyroku określił charakter wskazanego terminu (zdanie czwarte). Nie to jest jednak problemem. Jest nim bowiem określenie upływu terminu do cofnięcia sprzeciwu w sprawie o wykroczenie, w przypadku gdy przeprowadzono postępowanie

² T.j. Dz. U. z 2022 r. poz. 1375 ze zm. (dalej jako: k.p.k.).

³ T.j. Dz. U. z 2022 r. poz. 1124 (dalej jako: k.p.w.).

⁴ Zob. wyrok SN z 09.12.2016 r., IV KK 401/16, LEX nr 2165592.

⁵ Zob. szerzej: S. Waltoś, P. Hofmański, *Proces karny. Zarys systemu*, Warszawa 2020, s. 67; Cz. Kłak, *Postępowanie nakazowe w polskim procesie karnym a ochrona praw człowieka*, Warszawa 2008, s. 345 i cytowane tam piśmiennictwo.

⁶ J. Żylińska, *Cofnięcie sprzeciwu od wyroku nakazowego*, „Prokuratura i Prawo” 2019, nr 2, s. 144.

dowodowe na podstawie art. 71 § 2 zdanie pierwsze k.p.w. Sąd Najwyższy przyjął, że rozpoczęcie przewodu sądowego następuje przez odczytanie wniosku o ukaranie i do tego momentu obwiniony może cofnąć uprzednio wniesiony sprzeciw od wyroku nakazowego. To stanowisko nie budzi wątpliwości, przemawia bowiem za nim brzmienie art. 72 § 1 k.p.w. i art. 506 § 5 k.p.k. w zw. z art. 94 § 1 k.p.w. Istotne jest to, czy przeprowadzenie postępowania dowodowego w trybie art. 71 § 2 zdanie pierwsze k.p.w. na rozprawie pod nieobecność obwinionego powoduje, że termin do cofnięcia sprzeciwu upływa, a w konsekwencji obwiniony nie może już cofnąć sprzeciwu. Sąd Najwyższy stwierdził, że przeprowadzenie takiego postępowania nie powoduje, że na kolejnym terminie rozprawy obwiniony nie może cofnąć sprzeciwu – jak wyraźnie wskazał Sąd Najwyższy – przeprowadzenie takiego postępowania „nie ma tu nic do rzeczy”.

Z zaprezentowanym stanowiskiem Sądu Najwyższego nie można się zgodzić. Uszło bowiem uwadze Sądu Najwyższego, że jeżeli sąd decyduje się na przeprowadzenie postępowania dowodowego, powinno dojść do otwarcia przewodu sądowego, z ewentualnym odczytaniem wniosku o ukaranie przez protokolanta, gdy nieobecny jest oskarżyciel publiczny, po czym po przeprowadzeniu dowodów sąd odracza rozprawę⁷. Przeprowadzenie postępowania dowodowego na rozprawie w trybie art. 71 § 2 zdanie pierwsze k.p.w. jest następstwem rozpoczęcia przewodu sądowego, trudno sobie bowiem wyobrazić, że sąd rozpoznawał będzie sprawę, czego wyrazem jest prowadzenie postępowania dowodowego, bez uprzedniego odczytania wniosku o ukaranie. On zakreśla bowiem ramy prowadzonego postępowania i determinuje zakres postępowania dowodowego. Tym samym dochodzi do rozpoczęcia przewodu sądowego, a zatem upływa termin do cofnięcia sprzeciwu od wyroku nakazowego (art. 506 § 5 k.p.k. w zw. z art. 94 § 1 k.p.w.). Ponadto, art. 506 § 5 k.p.k. wyraźnie wskazuje, że cofnięcie sprzeciwu ograniczone jest do „pierwszej rozprawy głównej”, a w przypadku, o którym mowa w art. 71 § 2, zdanie pierwsze k.p.w. postępowanie dowodowe przeprowadza się na „rozprawie”, zaś na „następnej rozprawie” dowody, które wcześniej przeprowadzono na rozprawie przeprowadza się ponownie, na warunkach określonych w ustawie (art. 71 § 2 zdanie drugie k.p.w.). Jest to już jednak „następna rozprawa”, co wyraźnie wynika z ustawy, a więc z pewnością nie „pierwsza”. Jak wskazano w piśmiennictwie, w art. 506 § 5 k.p.k. chodzi o pierwszą rozprawę odbywającą się wskutek wniesienia sprzeciwu⁸, tj. określenie „na pierwszej rozprawie głównej” wskazuje, iż nie chodzi tu o każdą rozprawę główną, lecz wyłącznie o pierwszą, czyli przeprowadzaną pierwszy raz w konkretnej sprawie⁹. Oczywiście dotyczy to takiej rozprawy głównej, na której doszło do rozpoczęcia

⁷ T. Grzegorzczak, *Kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia. Komentarz*, Warszawa 2012, teza 4 do art. 72.

⁸ A. Światłowski, [w:] *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, red. R.A. Stefański, Warszawa 2015, s. 1215.

⁹ S. Durczak-Żochowska, *Kontrola warunków cofnięcia sprzeciwu od wyroku nakazowego*, „Państwo i Prawo” 2010, nr 3, s. 89.

przewodu sądowego¹⁰. Dla upływu terminu do cofnięcia sprzeciwu nie ma znaczenia brak obecności obwinionego na pierwszej rozprawie. Ustawa procesowa nie wiąże bowiem z jego obecnością na rozprawie możliwości upływu terminu do cofnięcia sprzeciwu. Innymi słowy, termin ten upływie niezależnie od tego, czy obwiniony jest, czy też nie ma go na rozprawie.

Wskazać należy, iż w piśmiennictwie trafnie podkreślono, że termin co cofnięcia sprzeciwu może zostać skrócony w przypadku umorzenia postępowania na posiedzeniu, podobnie w przypadku wydania przez sąd postanowienia o przekazaniu sprawy do uzupełnienia postępowania przygotowawczego. W tych przypadkach – ze względów oczywistych – nie jest możliwe złożenia oświadczenia o cofnięciu sprzeciwu¹¹. Wynika to ze skutków zastosowania wskazanych instytucji prawa procesowego. Również podjęcie decyzji o przeprowadzeniu postępowania dowodowego przez sąd na rozprawie w trybie art. 71 § 2 zdanie drugie k.p.w. powoduje, że cofnięcie sprzeciwu od wyroku nakazowego nie jest możliwe. Sąd bowiem przystępuje do rozpoznania sprawy, przeprowadza dowody, o których mowa w tym przepisie, procedując „na pierwszej rozprawie”, po rozpoczęciu przewodu sądowego. Istotne jest to, że na „następnej rozprawie” nie wraca się już do części wstępnej, lecz kontynuuje postępowanie dowodowe. Nie ma już miejsca na odczytanie wniosku o ukaranie, to bowiem następuje przed przystąpieniem do postępowania dowodowego. Ustawa procesowa nie przewiduje, że „na następnej rozprawie” dopiero odczytuje się wniosek o ukaranie, byłoby to bowiem nielogiczne, skoro przystąpiono do rozpoznania sprawy zainicjowanej takim wnioskiem. Podkreślić należy, iż w piśmiennictwie wskazano, że przewód sądowy to druga faza rozprawy, przeznaczona na przeprowadzenie postępowania dowodowego w sprawie¹². Skoro sąd przystępuje do tej drugiej fazy, czyli do przeprowadzenia postępowania dowodowego, to nie powinno budzić wątpliwości, że może to uczynić po uprzednim odczytaniu wniosku o ukaranie. Wprawdzie art. 71 § 2 zdanie pierwsze k.p.w. nie obliguje wyraźnie do odczytania wniosku o ukaranie ani też nie wprowadza wyjątku od regulacji zawartej w art. 72 § 1 k.p.w., ale to nie oznacza, że postępowanie dowodowe toczy się przed rozpoczęciem przewodu sądowego, a na „następnej rozprawie” (lub kolejnej) odczytuje się wniosek o ukaranie. Jaki byłby sens takiego rozwiązania? Odpowiedź jest oczywista – żaden. Procedując w trybie art. 71 § 2 zdanie pierwsze k.p.w., sąd nie może zakończyć postępowania w danej sprawie, w tym wydać wyroku zaocznego, może natomiast przeprowadzić „postępowanie dowodowe”, którego zakres nie jest ustawowo ograniczony. Jedynie przykładowo wskazano, że sąd może „przesłuchać świadków, którzy stawili się na rozprawę”.

¹⁰ Zob. wyrok SN z 07.01.2008 r., II KK 259/07, LEX nr 361673.

¹¹ Z. Wrona, *Postępowania nakazowe w polskim procesie karnym*, Warszawa 1997, s. 123; P. Karolczyk, *Sprzeciw od wyroku nakazowego*, „Prokuratura i Prawo” 2006, nr 7 – 8, s. 94.

¹² T. Grzegorzczak, *op. cit.*, teza 1 do art. 72.

Obwiniony (oskarżony) nie ma podmiotowego prawa do cofnięcia sprzeciwu od wyroku nakazowego, ustawa mogłaby w ogóle tej instytucji nie przewidywać, co powoduje że obwiniony (oskarżony), który najpierw wniósł sprzeciw, a następnie zamierza go cofnąć, nie może być bierny, bo zastosowanie różnych instytucji prawa procesowego może doprowadzić do temporalnego braku takiej możliwości. O ile przeprowadzenie rozprawy zaocznej nie może mieć miejsca bez uprzedniego doręczenia obwinionemu wezwania na rozprawę (art. 71 § 4 k.p.w.), o tyle zastosowanie trybu, o którym mowa w art. 71 § 2 zdanie drugie k.p.w., odnosi się do sytuacji, w której brak jest dowodu doręczenia wezwania na rozprawę. Wnosząc sprzeciw od wyroku nakazowego, obwiniony (oskarżony) ma jednak świadomość, że sprawa zostanie rozpoznana na zasadach ogólnych, a to oznacza, że musi liczyć się z tym, iż od jego aktywności (a nie bierności) zależy, czy będzie miał realną możliwość cofnięcia wniesionego sprzeciwu. Procedowanie sprawy na zasadach ogólnych stwarza mu odpowiednie warunki do prowadzenia obrony, przy czym jest ono zależne od stanowiska obwinionego (oskarżonego), który wnosząc sprzeciw, doprowadza do utraty mocy przez wyrok nakazowy. Zastosowanie trybu, o którym mowa w art. 71 § 2 zdanie pierwsze k.p.w., nie pozbawia obwinionego prawa do obrony, przeprowadzenie postępowania dowodowego nie pozbawia go bowiem możliwości żądania ponownego przeprowadzenia dowodu, co jest dla sądu wiążące. Procedowanie we wskazanym trybie prowadzi natomiast do braku możliwości cofnięcia wniesionego sprzeciwu od wyroku nakazowego, skoro bowiem sąd przystąpił do rozpoznania sprawy, to doszło już do rozpoczęcia rozpoznawania sprawy „na zasadach ogólnych”, a zatem cofnięcie sprzeciwu jest bezprzedmiotowe. Obwiniony ma jednak pełne prawo do walki o rozstrzygnięcie korzystne dla niego, w tym prawo do inicjatywy dowodowej, jego prawa nie są zatem w żaden sposób naruszone, zwłaszcza że – jak już wskazano – podmiotowego prawa do cofnięcia sprzeciwu nie ma.

Z powyższych względów pogląd zaprezentowany przez Sąd Najwyższy nie może zostać podzielony.

BIBLIOGRAFIA

AKTY NORMATYWNE:

Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego (t.j. Dz. U. z 2022, r. poz. 1375 ze zm.).
Ustawa z dnia 24 sierpnia 2001 r. – Kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia (T.j. Dz. U. z 2022 r. poz. 1124).

LITERATURA:

Durczak-Żochowska S., *Kontrola warunków cofnięcia sprzeciwu od wyroku nakazowego*, „Państwo i Prawo”, 2010, nr 3.
Grzegorzczak T., *Kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia. Komentarz*, Warszawa 2012.
Karolczyk P., *Sprzeciw od wyroku nakazowego*, „Prokuratura i Prawo”, 2006, nr 7-8.
Kłak C., *Postępowanie nakazowe w polskim procesie karnym a ochrona praw człowieka*, Warszawa 2008.
Kodeks postępowania karnego. Komentarz, red. R.A. Stefański, Warszawa 2015.

Waltoś S., Hofmański P., *Proces karny. Zarys systemu*, Warszawa 2020.

Wrona Z., *Postępowania nakazowe w polskim procesie karnym*, Warszawa 1997.

Żylińska J., *Cofnięcie sprzeciwu od wyroku nakazowego*, „Prokuratura i Prawo”, 2019, nr 2.

ORZECZNICTWO:

Wyrok SN z 07.01.2008 r., II KK 259/07, LEX nr 361673.

Wyrok SN z 09.12.2016 r., IV KK 401/16, LEX nr 2165592.

Wyrok SN z 20.01.2022 r., III KK 292/21, LEX nr 3371902.

Commentary on the Judgment of the Supreme Court of January 20, 2022, III KK 292/21

SUMMARY

The commentary concerns the expiry of the deadline for withdrawing an objection against a penal order. The author presents a critical view on the position taken by the Supreme Court that the taking of evidence at a hearing by a court in a petty offense case is irrelevant to the assessment of whether the deadline for withdrawing the objection against the penalty order has expired. In the author's opinion, the decision to conduct such proceedings leads to the need to initiate court proceedings, which eliminates the possibility of an effective withdrawal of the objection.

Keywords: penal order, withdrawal of the objection against a penal order